

ПРИЧОРНОМОРСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІКИ ТА ІННОВАЦІЙ

ІННОВАЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

Науковий журнал

Випуск 57

Том 2

Видавничий дім
«Гельветика»
2023

Головний редактор:

Терешкінас Артурас – доктор соціальних наук, професор, професор кафедри соціології Університету імені Вітовта Великого (Каунас, Литовська Республіка)

Члени редакційної колегії:

Байша Кіра Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов Херсонського національного технічного університету

Благуна Наталія Михайлівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки початкової освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Боровик Людмила Андріївна – кандидат педагогічних наук, доцент, член-кореспондент Міжнародної кадрової академії, доцент кафедри теорії і методики журналістської творчості Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука

Бочелюк Віталій Йосипович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри Запорізького національного технічного університету

Галацин Катерина Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови технічного спрямування № 2 Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Козяр Микола Миколайович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теоретичної механіки, інженерної графіки та машинознавства Національного університету водного господарства та природокористування

Кочарян Артур Борисович – кандидат педагогічних наук, доцент, радник Міністра освіти і науки України

Кузьменко Ольга Степанівна – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри фізико-математичних дисциплін Льотної академії Національного авіаційного університету, старший науковий співробітник Національного центру «Мала академія наук України»

Невмержицька Олена Василівна – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

Пермінова Владислава Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування Чернігівського національного технологічного університету

Пушкарьова Тамара Олексіївна – доктор педагогічних наук, професор, начальник відділу проектного управління ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України, член-кореспондент НАПН України

Шапошникова Ірина Василівна – доктор соціологічних наук, професор, декан соціально-психологічного факультету Херсонського державного університету

Шкабаріна Маргарита Андріївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти, Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука

Алісаускіене Мілда – доктор соціальних наук, професор, завідувач кафедри соціології Університету імені Вітовта Великого (Каунас, Литовська Республіка)

Гражісене Віталія – доктор педагогічних наук, завідувач відділу якості освіти Вільнюської академії мистецтв (Вільнюс, Литовська Республіка)

Конрад Яновський – PhD, ректор Економіко-гуманітарного університету у Варшаві (Варшава, Республіка Польща)

Електронна сторінка видання – www.innovpedagogy.od.ua

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet
Вченою радою Причорноморського науково-дослідного інституту
економіки та інновацій (протокол № 3 від 27.03.2023 року)

**Журнал включено до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б»)
у галузі педагогічних наук (011 – Освітні, педагогічні науки, 012 – Дошкільна освіта,
013 – Початкова освіта, 014 – Середня освіта, 015 – Професійна освіта
(за спеціальностями), 016 – Спеціальна освіта)
відповідно до Наказу МОН України від 14.05.2020 № 627 (додаток 2)**

**Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International
(Республіка Польща)**

Науковий журнал «Інноваційна педагогіка» зареєстровано Міністерством юстиції України
(Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія KB № 22897-12797P від 02.08.2017 року)

Міжнародний цифровий ідентифікатор журналу: <https://doi.org/10.32782/2663-6085>

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ ЯК ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

FEATURES OF PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL COMMUNICATION AS THE BASIS OF THE PROFESSIONAL ACTIVITY OF THE FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHER

Стаття присвячена одній з основ професійної діяльності майбутнього вчителя початкових класів – професійно-педагогічному спілкуванню. Розкривається сутність таких понять, як професійно-педагогічне спілкування, комунікація, стиль спілкування. Основна увага зосереджується на важливій складовій професійної діяльності вчителя початкової школи, тобто на його комунікативній діяльності. У рамках професійно-педагогічного спілкування формуються педагогічно доцільні стосунки з учнями, батьками, а також стосунки між учнями. На думку вчених, професійно-педагогічне спілкування складається з двох компонентів: вербального і невербального. З одної сторони, ці компоненти є доповненням один одного, з іншої — є причиною ряду проблем. Взаємовідносини між учителем та учнями під час процесу навчання - є величезною умовою вдалого вирішення завдань навчання та виховання. У період спілкування відбувається ефективне формування комунікативної якості майбутнього фахівця, оскільки лідером спілкування вважається проблемна ситуація, яка стимулює комунікативний процес людини. Висвітлюються стилі та структурні компоненти професійно-педагогічного спілкування (від субординації до партнерства та відсутності спрямованого впливу), які зумовлюють складність і різноманітність стосунків «учитель-учень». Велику роль у стосунках з учнями відіграє стиль спілкування, який обирає для себе вчитель, адже саме вчитель відповідає за створення сприятливих умов для психологічного комфорту дитини. Також було наголошено, що структура педагогічного спілкування складається з чотирьох основних етапів, а саме: моделювання вчителем майбутнього спілкування зі студентами; організація безпосереднього спілкування з дитиною (початковий період спілкування); управління спілкуванням під час педагогічного процесу; проведення аналізу комунікаційної системи для майбутньої діяльності.

Слід також зазначити, що комунікативна якість, інтегрована у професійне спілкування майбутнього вчителя початкових класів, свідчить про його готовність до педагогічної діяльності в цілому. Тому зрозумілою є проблема професійно-педагогічного спілкування як основи професійної діяльності майбутніх учителів початкової школи.

Ключові слова: професійно-педагогічне спілкування, стилі спілкування, функції спілкування, культура спілкування, комунікативна

The article is devoted to one of the foundations of the professional activity of the future primary school teacher - professional and pedagogical communication. The essence of such concepts as professional and pedagogical communication, communication, communication style is revealed.

The main focus is on an important component of the primary school teacher's professional activity, that is, on his communicative activity. Within the framework of professional and pedagogical communication, pedagogically appropriate relationships with students, parents, as well as relationships between students are formed. According to scientists, professional and pedagogical communication consists of two components: verbal and non-verbal. On the one hand, these components complement each other, on the other hand, they cause a number of problems. The relationship between the teacher and students during the learning process is a huge condition for successfully solving the tasks of learning and education. During the period of communication, effective formation of the communicative quality of the future specialist takes place, since the leader of communication is considered to be a problem situation that stimulates the communicative process of a person. The styles and structural components of professional-pedagogical communication (from subordination to partnership and lack of directed influence) are highlighted, which determine the complexity and diversity of the "teacher-student" relationship. A great role in the relationship with students is played by the style of communication that the teacher chooses for himself, because it is the teacher who is responsible for creating favorable conditions for the child's psychological comfort. It was also emphasized that the structure of pedagogical communication consists of four main stages, namely: modeling by the teacher of future communication with students; organization of direct communication with children (initial period of communication); management of communication during the pedagogical process; conducting an analysis of the communication system for future activities.

It should also be noted that the communicative quality integrated into the professional communication of the future primary school teacher indicates his readiness for pedagogical activities in general. Therefore, the problem of professional-pedagogical communication as the basis of the professional activity of future primary school teachers is understandable.

Key words: professional-pedagogical communication, communication styles, communication functions, communication culture, communicative quality, future teacher, conversation, professional activity.

УДК 378:37.011.3-051:373.3+316.454.52-027.561(045)
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/57.2.2>

Скоромна М.В.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри педагогічних
технологій початкової освіти
Південноукраїнського національного
педагогічного університету
імені К.Д. Ушинського

Шарапова Г.М.,
студентка IV курсу факультету
початкового навчання
Південноукраїнського національного
педагогічного університету
імені К.Д. Ушинського

Мета статті. Розкрити теоритичні, практичні, педагогічні, психологічні, вербальні та невербальні аспекти професійно-педагогічного спілкування, які створюють умови для його ефективного

формування у майбутнього вчителя початкових класів.

Для досягнення цієї мети перед нами поставили такі завдання:

ДО ПРОБЛЕМИ МЕТОДОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ ВОКАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ

TO THE PROBLEM OF THE METHODOLOGICAL SUPPORT FOR THE FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS OF MUSICAL ART IN THE PROCESS OF VOCAL TRAINING

Стаття присвячена актуальній проблемі фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Увага акцентується на необхідності оновлення методологічного забезпечення формування фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в контексті оновленої парадигми НУШ, нових освітніх стандартів і поліпарадигмальної орієнтації наукової та освітньої галузей. Відзначається, що завдання освіти щодо підготовки компетентних фахівців освітньої галузі, здатних працювати в мінливих умовах сьогодення, є одним з першорядних в педагогічній науці та практиці.

На основі теоретичного аналізу джерел обґрунтовано важливість методологічного забезпечення освітніх процесів як важливої підстави для визначення стратегічних орієнтирів у педагогічній діяльності учителів музичного мистецтва. Увагу сфокусовано на важливості формування фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва як складної багаторівневої структури, що складається з фахово значущих знань, умінь, педагогічного досвіду та особистісних якостей учителя музичного мистецтва. Особливе значення надається вокальній підготовці, яку визначено ключовим компонентом фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. Розкрито роль та значення методологічного забезпечення в галузі вокальної освіти. Представлено результати порівняльного аналізу сучасних дисертаційних досліджень, дотичних питанням фахового становлення майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі вокальної підготовки, в яких науково обґрунтовано та експериментально доведено дієвість інноваційного методологічного забезпечення освітнього процесу в галузі вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Пріоритетно вагу специфіці формування вокально-виконавської та вокально-викладацької складових фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, визначено інноваційні змістові аспекти її методологічної складової. Порівняння наукових підходів, презентованих в сучасних дисертаційних дослідженнях, засвідчують науково-теоретичну та практично-методичну значущість оновлення методологічного забезпечення формування фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Ключові слова: музичне мистецтво, майбутні вчителі мистецтва, музичного мистецтва, майбутні викладачі вокалу, освітній процес, вокальна підготовка, фахова компетентність, наукові підходи, методологічне забезпечення.

The article is devoted to topical issues of professional training of future teachers of musical art. This article also notes on the renovation of the methodological support for the process of forming the professional competence of future teachers of musical art. This definition is carried out in the context of the updated NUS paradigm, new educational standards and the paradigm of the educational field. The task of education to train competent specialists in the educational field is very important for pedagogical science and practice. Music teachers must be able to work in today's changing environment. On the basis of theoretical analysis of sources, the importance of methodological support of educational processes is substantiated. This is an important basis for determining the strategy of pedagogical activity of musical art teachers. Attention is focused on the importance of forming the professional competence of future teachers of musical art. This is a complex multi-level structure, which consists of professionally significant knowledge, skills, pedagogical experience, personal qualities of a musical art teacher. Particular importance is given to vocal training. It is defined as a key component of the professional competence of future teachers of musical art. The role and importance of methodological support in the field of vocal education is disclosed. There are the results of the theoretical analysis of modern dissertation research, which are related to the professional formation of future teachers of musical art in the process of vocal training. In these dissertations, the effectiveness of the updated understanding of the methodological support of the educational process is scientifically substantiated and experimentally proved. The choice of innovative approaches to vocal training of future teachers of musical art is also substantiated. In the context of vocal training, it is noted on the specifics of the formation of vocal-performing and vocal-teaching components of the professional competence of future teachers of musical art. The innovative content's aspects of its methodological component are defined. Comparison of scientific approaches, presented in modern dissertation research, confirms the scientific-theoretical and practical-methodological significance of methodological support's renovation for the formation of professional competence of future teachers of musical art.

Key words: musical art, future teachers of musical art, future teachers of art, future teachers of vocal, educational process, vocal training, professional competence, scientific approaches, methodological support.

УДК 378.011.3-051:78

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/57.2.8>

Кьон Н.Г.,

канд. пед. наук, професор,
завідувачка кафедри теорії
музики і вокалу
Південноукраїнського національного
педагогічного університету
імені К.Д. Ушинського

Степанова Л.В.,

канд. пед. наук,
ст. викладач кафедри музичного
мистецтва і хореографії
Південноукраїнського національного
педагогічного університету
імені К.Д. Ушинського

Толстова Н.М.,

канд. пед. наук,
ст. викладач кафедри
теорії музики і вокалу
Південноукраїнського національного
педагогічного університету
імені К.Д. Ушинського

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Важливою ознакою сьогодення є переосмислення та модернізація багатьох

сфер людської життєдіяльності, що також стосується і освіти, і педагогічної науки (як загальної, так і мистецької). Ці дві галузі – освіта та наука, мають нерозривні взаємозв'язки, які виникають

на перетині теоретичних та практичних потреб і завдань, спрямованих на оновлення освітнього простору та навчально-виховних процесів. Адже в умовах трансформації та модернізації освіти, з урахуванням нової концепції НУШ і нових стандартів середньої та вищої освіти виникає нагальна потреба в оновлення розуміння феномену фахової компетентності вчителя музичного мистецтва та пошуку новітніх підходів до її формування.

Сьогодні, в умовах поліпарадигмальної орієнтації освітнього простору, одне з головних завдань науки та вищої освіти полягає в підготовці конкурентоспроможних фахівців освітньої галузі, які володіють широким колом загальних та предметних знань, спеціальних умінь і навичок, мають розвинені особистісні та міжособистісні якості та здібності й здатні діяти в мінливих умовах тощо. Усе перераховане акумулюється в емке поняття – фахова компетентність.

У руслі зазначених тенденцій відбувається активне збагачення наукових підходів, які спрямовуються на вирішення проблем, пов'язаних із формуванням в студентів фахових компетенцій, що складають основу навчально-виховної діяльності педагога в сучасних умовах. Методологічне забезпечення освітнього процесу є важливим чинником визначення стратегічних освітніх орієнтирів, їхнього осмислення на засадах положень, обґрунтованих у межах філософських, культурологічних та психолого-педагогічних досліджень.

Ознайомлення вчителів мистецтва / музичного мистецтва з важливими напрацюваннями сучасних науковців у цих галузях має сприяти підвищенню рівня їхньої теоретико-методологічної підготовки та ефективності практичної діяльності. Важливим завданням у цьому аспекті є створення уявлень щодо цілісності та конвергентності багатофункціонального й багатофакторного процесу підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, свідчить, що формування компетентностей майбутніх учителів є усталеною науково-педагогічною проблемою. Різні аспекти зазначеної проблеми висвітлюються в чисельній кількості досліджень. Термін «компетентність» уперше використав Н. Хомський, який трактував це поняття як особистісний досвід соціалізації та професійної діяльності індивідуума. Дж. Равен впроваджує «компетентність» в науковий дискурс та розширює галузевонаукове поле її використання. Теоретичне обґрунтування впровадження категорії «компетентність» в освітню галузь здійснено німецькими вченими Д. Мертенсом та А. Шелтенем. На їхню думку, нагальність нового терміну «компетентність» визначається назрілою потребою в конкретизації найсуттєвіших характеристик високого рівня підготовки студентів до майбутньої фахової діяльності, рівня знань, умінь, навичок та якостей, що були

здобуті, опановані або розвинені під час навчання в освітньому закладі. За А. Шелтенем, феномен компетентності розуміється як сукупність знань, навичок, вмінь та особистісних якостей, якими має оволодіти майбутній фахівець [15]. Д. Мертенсом доведено, що рівень оволодіння компетентністю визначається здатністю фахівця працювати в сучасних умовах, його готовністю адаптуватися до динамічних змін в роботі та спроможністю переходити від одного виду діяльності до іншої [14].

У вітчизняній педагогічній науці, феномен компетентності трактується науковцями як: системно нормативна характеристика спеціаліста освітньої галузі (І. Зязюн, В. Сластьонін та ін.), здатність педагога кваліфіковано виконувати професійні функції (І. Бех, Т. Сулима та ін.), здатність практично діяти, застосовуючи в різних ситуаціях набуті знання, уміння, навички та досвід (В. Химінець, О. Пометун та ін.). У працях науковців розробляються чільні положення компетентнісно-зорієнтованої освіти (Н. Бібік, Л. Ващенко, О. Локшина та ін.), визначаються провідні шляхи підвищення якості освітнього процесу (О. Олексюк, Г. Падалка, В. Свистун, В. Ягупов та ін.).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність певної кількості досліджень щодо формування фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, сьогодні означена проблема знову актуалізується та набуває інноваційного смислу на усіх етапах здобуття освіти. Тим більш, варто підкреслити важливість вокальної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва, яка є ключовим компонентом його фахової компетентності. З огляду на зазначене, можна зауважити, що інноваційні шляхи розв'язання проблеми формування вокально-виконавського та вокально-викладацького компонентів фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва потребують оновленого змістовного наповнення її методологічної складової.

З урахуванням вищевказаного, у межах даної статті особливу увагу приділено розробці методологічного забезпечення в галузі вокальної освіти. Вибір зазначеного аспекту проблеми пояснюється тим, що у вокально-педагогіці практиці все ще віддається перевага емпіричним методам навчання співу, які є традиційними для цієї сфери діяльності. У зв'язку з чим, у значній кількості викладачів вокалу виникають певного роду ускладнення в переході до наукового осмислення й побудови своєї викладацької діяльності на засадах врахування теоретико-методологічних здобутків сучасної педагогічної науки щодо вибору найбільш ефективних наукових підходів у вокально-викладацькій діяльності.

Мета статті полягає у визначенні провідних векторів оновлення методологічних засад

сучасних досліджень у галузі музичної педагогіки. У контексті визначеної мети постає завдання висвітлити результати теоретичного аналізу сучасних досліджень у галузі музичної педагогіки, у яких обґрунтовуються інноваційні підходи до проблеми формування фахових компетентностей майбутніх учителів музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Фахова компетентність майбутніх учителів музичного мистецтва – це складне, багатоаспектне утворення, яке забезпечує екстраполяцію теоретичних знань та практичних умінь, здобутих студентами під час навчання у вищих, у педагогічну діяльність. З огляду на те, що становлення здобувачів освіти як майбутніх компетентних фахівців освітньої галузі є складним і довготривалим процесом, він не може залишатися поза увагою педагогів та науковців педагогічної галузі. З цих позицій, формування фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва являє собою актуальну науково-педагогічну проблему, яка вимагає не тільки вивчення її різноманітних аспектів, а й потребує на оновлення методологічного забезпечення такого роду досліджень.

У світлі положень Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті сучасні дослідники зосередили увагу на пошуках інноваційних підходів до вирішення проблем підготовки музично-педагогічних кадрів, зокрема фахівців-вокалістів. Саме таких підходів, які націлюють освітній процес на розвиток і самореалізацію кожного індивіда, на його здатність до творчості та життєдіяльності за умов ринкових відносин.

У пошуках наукових підходів до вирішення проблеми формування фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва неможливо обійти увагою дисертаційні розвідки суголосної тематики останніх років. У сучасних дослідженнях обґрунтовується доцільність використання методологічного потенціалу наукових підходів: культурологічного, технологічного, компетентнісного і творчого, що мають забезпечити ефективність формування технологічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокальної підготовки (О. Москва) [5]; поліхудожнього, індивідуально-особистісного, технологічного, компаративного, рефлексивного, компетентнісного – щодо формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів (Лоу Яньхуа) [4]; соціокультурного, суб'єктного та технологічного – щодо формування вмінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки (Хань Юйцень) [12]; міждисциплінарного, особистісно-діяльнісного, компетентнісного акмеологічного та культурологічного наукових підходів – щодо формування методологічної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокальної підготовки (Лі Ліцюань) [3] тощо.

Т. Ткаченко, розробляючи теоретико-методичні основи формування вокально-звукової культури вчителя музики в ході професійної підготовки, використовує такі наукові підходи: гуманістичний (людина розглядається як неповторна унікальна цінність); особистісно-діяльнісний (цілісний образ сучасного вчителя, спроможного виконувати різноманітні види діяльності); культурологічний (самовизначення, самореалізації особистості в культурі); системний (усвідомлення професійної культури вчителя музики як певної педагогічної системи); компетентнісний (вокально-звукова культура як сукупність компетентностей); акмеологічний (орієнтація майбутнього вчителя музики на акмеорієнтований розвиток); інноваційний (творча позиція і впровадження новітніх педагогічних технологій у власній професійній діяльності) [10, с. 6].

Обґрунтування низки наукових підходів – гуманістичного, акмеологічного, індивідуально-особистісного, синергійного, герменевтичного, творчо-інноваційного запропоновано в дослідженні Ван Чень [1]. Учена запропонувала зазначені підходи для вирішення проблеми формування виконавського артистизму магістрантів у процесі їхньої вокально-фахової підготовки. На думку дослідниці, у підготовці магістрантів до вокально-викладацької діяльності гуманістичний підхід має спрямовувати освітній процес на розвиток унікальної творчої індивідуальності кожного студента, акмеологічний підхід – на послідовний саморозвиток і творчо-продуктивну самореалізацію у виконавському артистизмі, а індивідуально-особистісний – конкретизує гуманістичний та акмеологічний підходи щодо ефективного використання «природних властивостей співаків, їхнього всебічного розвитку, знаходження способів компенсації менш сильних сторін на тлі прояву відносно розвинених позитивних якостей, що зумовлює важливість застосування індивідуально-особистісного підходу до формування в студентів виконавського артистизму» [1, с. 90]. Важливо, що Ван Чень зосередила увагу на когерентності обраних наукових підходів. Зокрема, на засадах творчо-інноваційного підходу розробляються й застосовуються новітні й запозичені з інших видів мистецько-виконавської діяльності вміння та навички виконавського артистизму, які адаптовані до завдань досліджень. Гедоністичний підхід спрямовує на фасилітацію захоплення здобувачів вокальним мистецтвом, власною виконавською діяльністю, на стимуляцію на означених засадах цілеспрямованості й наполегливості магістрантів у досягненні акмеологічного рівня прояву виконавського артистизму [1, с. 100].

Серед оригінальних наукових підходів найбільш дотичним до проблеми формування фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва вважаємо культурологічно-контекстний. Цей підхід, на думку Ся Гаоян, визначає організацію

навчального змісту кожного конкретного заняття з історії музики, художньої культури та аналізу музичних творів, а також способи опанування художнього образу світу через сприйняття, і переживання, а потім і осмислення музичних образів як невіддільного атрибуту загальнокультурних процесів. У цьому зв'язку згадаємо положення контекстного навчання про те, що зазвичай інформація привласнюється особистістю в контексті її власних практичних дій, які наближені до предметного і соціального контекстів професійної праці. Отже, зміст навчальної діяльності китайських студентів слід проєктувати не тільки за логікою музичної педагогіки, а й за логікою майбутньої професії – вокального виконавства – у соціокультурному контексті діалогу «Схід – Захід». Це надає цілісності та особистісної значущості засвоєним знанням і умінням, системному опануванню доробків вокальних шкіл різних регіонів планети у процесі формування вокально-виконавської майстерності студентів з Китаю.

У такому руслі варто зауважити, що процес формування вокально-виконавської майстерності китайських здобувачів передбачає, між іншим, включення до навчального репертуару творів, що написані різноманітними мовами слов'янської та романо-германської групи, опанування орфоепіки яких передбачає кропітку працю. І більш за те, маємо підкреслити на важливості збагачення знань китайських студентів щодо особливостей європейських вокальних шкіл і, зокрема, цілеспрямованого розвитку фонематичного слуху в процесі набуття досвіду розрізнення специфіки вимови фонем, близьких за звучанням, які є незвичними для вуха студентів-іноземців (Н. Кьон) [2]. У контексті цього важливого аспекту вокальної освіти майбутніх учителів музичного мистецтва актуалізується проблема орфоепії, яка в дослідженнях мистецького профілю потребує свого методологічного обґрунтування й розв'язання в контексті інтернаціоналізації міжнародного простору вищої освіти. Зокрема, у дисертаційному дослідженні Лоу Яньхуа, присвяченого питанням формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів, остання визначається як необхідний компонент здатності до інтерпретації та стилістично-достовірного виконання інокультурних творів, а з цим визнається і провідна роль полікультурного, індивідуально-особистісного, технологічного, компаративістського, рефлексивного та компетентнісного наукових підходів [4].

Визнаючи важливість наявності в учителя музичного мистецтва значущість фахових якостей, таких як: здатність до художнього мислення та художньо-емоційного переживання, розвиненість художнього світогляду та ціннісних орієнтацій тощо, звертаємо увагу на художньо-ментальний підхід. У дослідженнях О. Ребрової, художня

ментальність визначається як особливого роду склад художнього мислення, розуміння, переживання та вираження, який є притаманним для індивідуумів та суспільства конкретної історичної епохи. Художньо-ментальний підхід обґрунтовується як найбільш дієвий для розвитку вищезазначених якостей, адже, забезпечує поєднання декількох впливових факторів, а саме: «...комунікативності фахового середовища навчання, ...регіональних цінностей та традицій, які системно не враховуються під час підготовки вчителя мистецтва...», також залучаються «...фактори полікультури та поліхудожності, координації взаємовпливу свідомого та позасвідомого, інтуїтивного та дослідницького в мистецькій творчості та художньо-педагогічному процесі, у цілому» [7, с. 27].

У ході теоретичного аналізу сучасних досліджень звернено увагу, що деякі дослідники прагнуть до вибудовування ієрархічної системи наукових підходів за принципом сходження від абстрактного до конкретного в думках. Так, Н. Овчаренко, розробляючи методологічну ієрархію обґрунтування теоретико-методологічних засад професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності, виокремлює в ній чотири рівні – філософський, загальнонауковий, конкретно науковий та технологічний, серед яких тільки два рівні охоплюють наукові підходи. На рівні загальнонаукової методології науки виокремлює компетентнісний, культурологічний та аксіологічний підходи до формування змісту освіти, а на рівні конкретно наукової методології – системний, особистісно орієнтований, діяльнісний, компетентнісний, культурологічний, аксіологічний, семіотичний, герменевтичний [6, с. 14].

Оригінальну ієрархію наукових підходів, урахування яких дозволяє обрати оптимальний напрямок у формуванні художньо-пізнавальної компетентності магістрантів-вокалістів, розробляє Чжу Юньжуй. Дослідник декларує «парадигмальну значущість компетентнісного підходу, наскрізну роль технологічно-інноваційного підходу та значущість настановних положень особистісно-персоналізованого й герменевтичного підходів» [13, с. 133].

Ідею ієрархічного розгалуження наукових підходів підтримують не всі науковці. Існує думка, що можна не вибудовувати ієрархію методологічних підходів, а розглядати їх як більш або менш важливі. Так, наприклад, у дослідженні Тао Жуй, присвяченій проблемі формування художньо-педагогічної майстерності майбутніх викладачів вокалу, обрані підходи доречно розподіляються на домінуючі (аксіологічний, компетентнісний, акмеологічний) і допоміжні (особистісний, інтердисциплінарний, герменевтичний, полікультурний, технологічний, творчо-діяльнісний, рефлексивний та комунікативний) [9, с. 115-116]. Виокремлення на окремих етапах дослідження домінуючих

підходів дозволило оптимізувати процес формування художньо-педагогічної майстерності майбутнього викладача вокалу. Застосування домінуювальних підходів не завадило науковцю додатково користатись широкою палітрою інших підходів. Так, завдяки інтердисциплінарному підходу в змісті підготовки викладачів-вокалістів відбувається інтеграція відомостей з різних галузей знання, яка сприяє формуванню в кожного з них власної цілісної й гармонійної картини світу. У той же час компаративний підхід спонукає китайських здобувачів порівнювати вокальні культури європейського та азійського регіонів, а рефлексивно-акмеологічний забезпечує розвиток їхніх навичок самооцінки, самоконтролю й самокорекції (там само).

У своєму дисертаційному дослідженні М. Томашівська ранжує методологічні підходи до вирішення проблеми формування професійної компетентності майбутніх учителів музики таким чином: за основні вважає компетентнісний, етнокультурний та особистісно-діяльнісний підходи, а за додаткові – аксіологічний та середовищний [11]. Характеризуючи основні підходи, учена зазначає, що використання компетентнісного підходу стає системоутворювальним фактором науково-педагогічних розвідок. Етнокультурний підхід дозволяє дослідниці окреслити значимість українського народного музичного мистецтва для формування професійної компетентності майбутніх учителів музики. Особистісно-діяльнісний підхід, на думку М. Томашівської, «відображає діяльнісний характер процесу формування професійної компетентності майбутніх учителів музики та необхідність з'ясувати особистісні характеристики формування означеної компетентності з використанням українського народного музичного мистецтва як засобу» (там само, с. 102).

Щодо проблеми формування фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва вважаємо необхідним розглянути окремо категорію педагогічної майстерності. У річищі концепцій театральної (К. Станіславський) й педагогічної (І. Зязюн) майстерності інтерес викликає пропозиція М. Суholової стосовно основних наукових підходів до розкриття сутності і способів забезпечення формування сценічного іміджу викладача вокалу. Учена виокремлює контекстний підхід, що передбачає систематизацію й узагальнення типів функціонування означеного іміджу в залежності від контексту його реалізації; функціональний підхід, згідно з яким рекомендується узгоджувати процес типізації іміджу за основними напрямками функціонування; креативний підхід, що декларує необхідність диференціації інструментарію задля вивчення першоджерел творчо-змістової характеристики іміджу [8]. Наголошено, що низка особистісно-професійних характеристик і архетипів становить основу формування означеного феномену, оскільки сценічний імідж мусить бути природним,

корисним вокалісту, відповідати його характеру, фаху, темпераменту, зовнішнім даним, створювати певну особисту чарівливість, що акумулює унікальне поєднання кращих якостей людини та її потужний інформаційно-творчий потенціал (там само). Очевидно, що обрані М. Суholовою підходи конкретизують загальнонаукові. У контексті проблеми формування фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва означені підходи можуть виступати як допоміжні. Це дає змогу доповнювати методіку формування фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва вказівками щодо педагогічного та сценічно-виконавського іміджу.

Висновки. На підставі результатів теоретичного аналізу наукових досліджень, методологічне забезпечення фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва визначено як складне утворення, стратегією якого є наукові підходи. Порівняння наукових підходів, що презентуються в сучасних дослідженнях, дотичних до зазначеної проблеми, засвідчує, що під час модернізації освітнього простору оновлення методологічного забезпечення фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва набуває науково-теоретичної та практично-методичної значущості. Також з'ясовано, що комплекс методологічних підходів має охоплювати усі аспекти освітнього процесу та забезпечувати цілісність і конвергенцію різних видів освітньої діяльності студентів, що дозволить останнім досягти усвідомленого ставлення до майбутньої професії, прагнення до піднесення особистісних фахових якостей та удосконалення предметних умінь і навичок.

Багатоаспектність фахової підготовки студентів в педагогічних ЗВО та багатовекторність освітніх завдань потребують цілеспрямованого методологічного забезпечення та усвідомленого відбору наукових підходів на засадах екстраполяції основних положень філософії, психології, фізіології, мистецької педагогіки в наукове поле музичної педагогіки (і зокрема вокальної педагогіки) крізь призму завдань предмету музичного мистецтва.

Подальші розвідки зазначеної проблеми цілеспрямовані на розробку важливих складових методологічного забезпечення – педагогічних принципів та спеціальних умов формування фахової компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ван Чень. Методика формування виконавського артистизму учнів магістратури в процесі вокально-фахової підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к. пед. наук : 13.00.02. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. Київ, 2017. 244 с.
2. Кьон Н. Г. Досвід формування вокально-орфоепічної культури іноземних магістрантів у процесі підго-

товки до фахової діяльності. Актуальні питання мистецької освіти та виховання. 2018. Вип. 2. С. 141-149. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/артов_2018_2_16

3. Лі Ліцюань. Формування методологічної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокальної підготовки. Дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук за спеціальністю 13.00.02 Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. Суми, 2020. URL: https://sspu.edu.ua/images/2020/doc/dis_2202e.pdf

4. Лоу Яньхуа. Наукові підходи та педагогічні принципи формування вокально-орфоепічної культури іноземних студентів – майбутніх викладачів вокалу. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2019. № 2. С. 53-63. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2019_2_8.

5. Москва О. М. Формування технологічної культури майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі вокальної підготовки. Дис. на здоб. ... доктора філософії. Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. Одеса. 2021. URL: <https://pdpu.edu.ua/doc/vr/2020/moskva/dis.pdf>

6. Овчаренко, Н. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : Криворізький педагогічний інститут Державного вищого навчального закладу «Криворізький національний університет». Кривий Ріг. 2016.

7. Реброва О. Є. Художньо-ментальний підхід у фаховому навчанні майбутнього вчителя хореографії. Науковий часопис нац. пед. ун-ту імені М. п. Драгоманова. Сер. 14: Теорія і методика мистецької освіти. Київ: Вид-во НПУ, 2014. Вип. 16 (21). С. 25–30.

8. Сухолова М.А. Педагогічні умови формування сценічного іміджу викладача вокалу у процесі професійної підготовки. Дис. на здоб. Наук.о ступ. доктора

філософії. Мукачівський державний університет, Мукачево, 2020.

9. Тао Жуй. Методика формування художньо-педагогічної майстерності майбутніх викладачів вокалу. Дис. на здоб. ... доктора філософії. Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. Одеса. 2022.

10. Ткаченко, Т. В. Теоретико-методичні основи формування вокальнозвучкової культури майбутнього вчителя музики у процесі професійної підготовки : автореф. дис. на здоб. д-ра пед. наук. Київський національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2010.

11. Томашівська, М. Формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами українського народного музичного мистецтва. Дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук. Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Т. Шевченка. Житомир. 2019. URL: http://eprints.zu.edu.ua/30399/1/avt_Tomashivska.pdf

12. Хань Юйцень Формування умінь художньо-творчої самоорганізації майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки. / автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02. Сумський державний педагогічний ун-т ім. А. С. Макаренка. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2019.

13. Чжу Юньжуй. Формування художньо-пізнавальної компетентності майбутніх викладачів вокалу засобами інноваційних технологій. Дис. на здоб. ... доктора філософії. Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. Одеса. 2021.

14. Mertens D. Schlueselqualifikation. Thesen zur Schulung für eine Moderne Gesellschaft. Verlag W. Kohlhammer. Stuttgart, Berlin, Köln, Mainz, 1974.

15. Schelten A. Einführung in die Berufspädagogik. Stuttgart. 1991.